

filmoteca

La cortina de fum

Aina Fernández

Professora del Grau en Mitjans
Audiovisuals del Tecnocampus

ainaferr@gmail.com

Un president nord-americà protagonitza un escàndol sexual quinze dies abans de les eleccions. Per desviar l'atenció de l'opinió pública, els seus assessors decideixen inventar una guerra contra Albània. Aquest és, a grans trets, l'argument de *La Cortina de fum* («*Wag the Dog*»), pel·lícula de Barry Levinson protagonitzada per Robert de Niro, Dustin Hoffmann i Anne Heche.

Quan l'assessora presidencial Winifred Ames —Anne Heche— encarrega a un assessor secret, Conrad Brean —Robert de Niro—, especialista en temes delicats buscar una solució a la crisi, li pregunta: «No vols saber si és veritat? [l'escàndol sexual]», aquest li respon: «Què importa que sigui veritat. És una notícia explosiva i no dubtaran en publicar-la. Només hem de distreure'ls, desorientar-los, queden dues setmanes per les eleccions».

La pel·lícula és una adaptació del llibre de Larry Beinhart *American Hero*. Però la seva particularitat ve donada pel context: es va estrenar als cinemes el 1997, menys d'uns mesos abans que s'iniciés l'escàndol sexual de Bill Clinton i Mònica Lewinsky, i durant el qual els EUA van estar

implicats en diferents operacions militars que alguns van titllar de «cortina de fum» per desviar l'atenció de l'afer.

La batalla que planteja *La cortina de fum* no és una lluita per la política, ni per la veritat; és una lluita pel relat. Com diu el professor de comunicació Evan Cornog és la batalla de les històries, i no la batalla de les idees, la que determina com els nord-americans reaccionaran a una competició presidencial. En uns diàlegs realment magistrals interpretats per Robert De Niro —el guió, de Hilary Henkin i David Mamet, va guanyar l'Oscar al millor guió adaptat— es plasma la idea de fons: necessitem històries que ens ajudin a comprendre el món, històries que ens expliquin qui som nosaltres, i qui són «els altres»; i qui sigui capaç d'oferir el millor relat —a través dels mitjans de comunicació— és qui guanya. Deien James Carville i Paul Begala, estratègies de la presidència Clinton, que els humans tractem les informacions de forma narrativa. Els fets parlen, les històries venen. La veritat és merament accessòria, com explica Brean a Ames en un diàleg del film:

La sospita de la manipulació dels mitjans es converteix en un fet el segle XXI, on la tecnologia digital augmenta el potencial de crear realitats des de zero

« — Albània?

— Què sabem d'ells?

— Res

— Exacte. Semblen sospitosos. Qui es fia d'ells?»

El camp de batalla no és militar ni polític: el veritable camp de batalla, com tothom ja sap a hores d'ara, són els mitjans de comunicació. L'expert en màrqueting Seth Godin explicava així per què John Kerry va perdre les eleccions americanes del 2004 davant un rival, George W. Bush, que tenia un índex de popularitat sota mínims: «És senzill. No va explicar una història coherent. No va propagar una mentida que valgués la pena retenir, una història de la qual es tingués ganes de parlar». *La cortina de fum* retrata de forma irònica, fins i tot sarcàstica, com es construeixen aquestes «mentides» dels mitjans de comunicació. La sospita de la manipulació dels mitjans, que ha planat al llarg de la història del segle XX, es converteix en un fet el segle XXI, on la tecnologia digital augmenta el potencial de crear realitats des de zero. I no obstant, paradoxalment ens seguim creient —majoritàriament— «allò que veiem als mitjans».

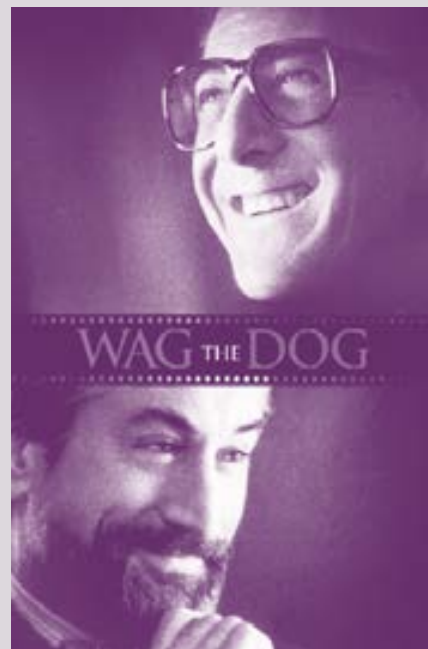
«— No tindrem una guerra, sinó l'aparença d'una guerra.

— Però se n'assabentaran.

— Qui, el poble? I qui els ho dirà? De què es van assabentar a la Guerra del Golf? Un vídeo d'una bomba que cau i fa volar un edifici. Podria ser una maqueta.»

És el que Christian Salmon, autor de *Storytelling. La màquina de fabricar històries y formatear las mentes* anomena «crear una contrarrealitat». La White House of Communications, l'oficina encarregada de gestionar l'agenda estratègica de la presidència, elabora des de fa dècades la *line of the day*, la història oficial que han de seguir els diversos departaments de la Casa Blanca i que donen coherència a la seva realitat construïda, real o no.

Ara, vint anys més tard, en diem postveritat. ■

La cortina de fum
Barry Levinson

1997